

Militärteoretiska grunder, förmågan till väpnad strid

INNEHÅLL

1. Krigföringsförmåga	2
1.1 Grundläggande förmågor en dynamisk tankemodell – effekttänkande	2
2. De grundläggande förmågorna.....	2
2.1 Gemensamma operationer	4
2.2 Operationer i markarenan	4
2.3 Operationer i den maritima arenan	5
2.4 Operationer i luftarenan	6
2.5 Operationer i informationsarenan	6
3. Slutsatser rörande förmågan till väpnad strid och kravet på förmågebredd	7

1. Krigföringsförmåga¹

Förmågan att genomföra väpnad strid kan principiellt beskrivas med modellen för krigföringsförmåga. Krigföringsförmågan bestäms bl.a. av resurser i form av stridskrafter och viljan att använda dem när så behövs. Utöver resurser och vilja krävs kunskaper och föreställningar om hur militära maktmedel skall utnyttjas för att så effektivt som möjligt nå önskade syften. Krigföringsförmåga bygger således på fysiska, moraliska och konceptuella faktorer.

De fysiska faktorerna omfattas av stridskrafterna med dess personal och övriga reella resurser som krävs för att kunna genomföra militära operationer. De konceptuella faktorerna består av styrdokument på olika ledningsnivåer, exempelvis doktrindokument, och de moraliska faktorerna består av det ledarskap, den värdegrund och den moral som präglar en försvarsmakt och dess ledning. Krigföringsförmågan som analysmodell kan med fördel användas när motståndarens och egen tyngdpunkt, avgörande punkter och kritiska sårbarheter analyseras. De identifierade svagheter kan finnas i en eller flera av faktorerna och vara mer eller mindre lätta att angripa. Om rätt svaghet angrips kan det ge stora vinster i förhållande till insatsen.

1.1 Grundläggande förmågor en dynamisk tankemodell – effekttänkande

Den militärstrategiska doktrinen beskriver sex basfunktioner vilka tillsammans ger den effekt som eftersträvas. I doktrinen för gemensamma operationer har dessa sammanförts och utvecklats till sex grundläggande förmågor. Genom att kombinera de grundläggande förmågorna på olika sätt, skyddas den egna tyngdpunkten, de avgörande punkterna och olika kritiska sårbarheter samtidigt som motståndarens angrips. Förfarandet benämns effekttänkande eller manövertänkande och syftar till att målet med den militära operationen uppnås på ett så effektivt och resursbesparande sätt som möjligt. De grundläggande förmågorna bildar en dynamisk tankemodell. Modellen beskriver de övergripande behoven av vilka förmågor som krävs för att nå uppsatta mål. Härigenom ges underlag för överväganden kring vilka förmågor, delförmågor och stridskrafter en stat behöver förfoga över för att statens nationella intressen och mål skall kunna uppnås med militära maktmedel.

2. De grundläggande förmågorna²

De grundläggande förmågorna är ledning, underrättelser och information, verkan, rörlighet, skydd samt uthållighet. Dessa används i en teoretisk modell, vilket be-

¹ Ur Doktrin för gemensamma operationer (under tryckning)

² Ur Doktrin för gemensamma operationer (under tryckning)

skriver övergripande behov och vilka förmågor som krävs för att realisera manövertänkandet i avsikt att nå militärstrategiska, operativa och taktiska mål. Därmed ges underlag för hur stridskrafter bör kombineras, samordnas och användas för att ge största möjliga effekt. Avsikten med de grundläggande förmågorna är inte att ersätta den fredstida indelningen i kompetenser och medel, som bl.a. kommer till uttryck i försvarsgrenar och tjänstegrenar. Krigföringsförmågan och de grundläggande förmågornas styrka är den förståelse och helhetssyn som fås vid analysen av såväl oss själva som olika motståndare/motparter.

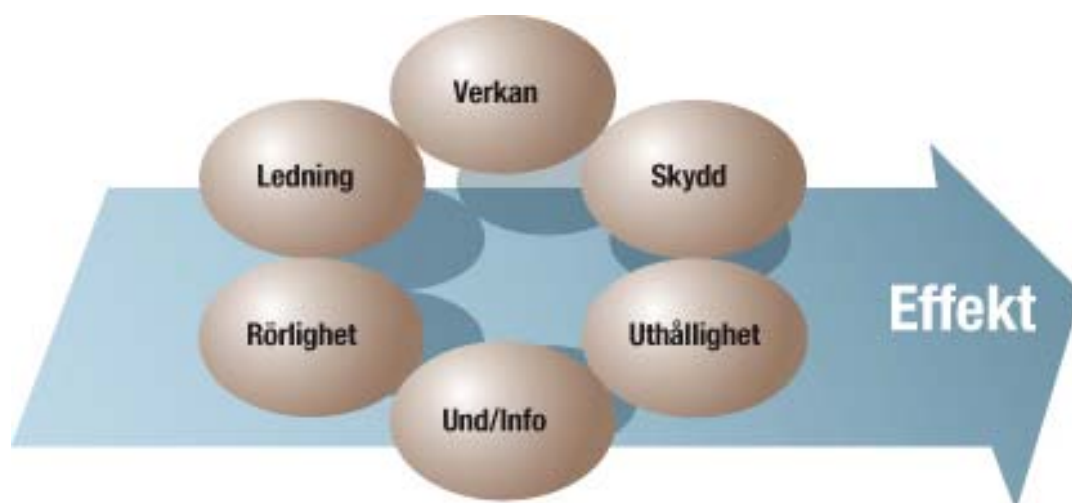

Bild 1 : De grundläggande förmågorna syftar till att tillsammans ge effekt.

Grundläggande förmågor är ett konceptuellt samlingsbegrepp där olika delar av ett lands försvarsmakt svarar för sin del i den samlade förmågan. Alla funktioner kan på olika sätt bidra till att en grundläggande förmåga upprätthålls eller skapas. De är inte separerade eller sinsemellan rangordnade storheter utan beroende av varandra. Förändras behov eller förmåga i en av dem, påverkas behov och förmåga i andra.

Chefer på olika nivåer samordnar verksamheten med stöd av sina staber. Till deras förfogande finns ett antal system, förband och metoder som efter behov ska flätas samman till olika förmågor för att uppsatta mål skall kunna nås. Målen, val av krigföringskoncept och fiendens motverkan styr behoven. Över tiden kommer behoven av de grundläggande förmågorna att variera. I olika skeden av en operation ser behoven följaktligen olika ut. En chef behöver därför ange var och till vilken grundläggande förmåga kraftsamling skall ske i olika skeden. Effekten skapas genom en kombination av olika förmågor.

2.1 Gemensamma operationer³

En gemensam operation är en militär insats utförd av stridskrafter som verkar i flera arenor med ett gemensamt övergripande mål. Mål uppnås genom att nyttja en väl avvägd gemensam styrka med möjligheter till många synergieffekter. Den bärande idén är att effekten av en samordnad insats är större än summan av stridskrafternas enskilda insatser. Detta innebär att stridskrafternas enskilda förmågor skall kunna kombineras till en sammansatt förmåga, för att på så vis nå ett gemensamt mål. För att nå framgång är det viktigt att förstå sin del i ett större sammanhang, för detta krävs bl.a. befäst taktisk förmåga, förbandskultur och traditioner inom de olika stridskrafterna. Först då ger den gemensamma operationen full effekt. Gemensamma operationer behöver genomföras i alla konfliktnivåer där den militära komponenten är en av flera.⁴

2.2 Operationer i markarenan

Miljön inom markarenan är komplex. Markoperationer har till stor del syftet att behärska infrastruktur som t.ex. städer. Striden i den urbana miljön kännetecknas av svåra umbäranden och kaos. Detta kommer sig bl.a. av små ytor med en blandning av egna och, motståndarens samt civila med mer eller mindre fientliga eller fredliga avsikter. Kaoset kombinerat med stor materiell förstörelse samt legitima och icke-legitima mål ger denna bild. Alla blir påverkade av operationen i markarenan. Arenans komplexa miljö ställer särskilda krav på både personal och materiel.

Markarenan omfattar alla landytor, men också det stridsrum som återfinns i nära anslutning till marken. Det finns inga exakta gränser mellan arenorna utan dessa regleras med hänsyn till resurser och syften. Markoperativ verksamhet omfattar alla förband, oavsett tillhörighet, då verksamhet genomförs som kan sammankopplas med markoperativa mål inom ramen för en egen eller gemensam operation.

Syftet med markoperationer kan vara att uppnå eller behålla markoperativ kontroll i hela eller delar av ett operationsområde eller bestrida motståndarens markoperativa kontroll. Markoperativ kontroll är uppnådd när chefen har handlingsfrihet att utan viktigare begränsningar och med erforderlig uthållighet lösa sina uppgifter utan större påverkan från motståndaren. För att uppnå markoperativ kontroll erfordras militär närvaro över tid i området.

³ Ur Doktrin för gemensamma operationer (under tryckning).

⁴ En gemensam operation är inte enbart knuten till den operativa nivån utan kan också ledas och genomföras på lägre nivåer. Verksamheten benämns då *Gemensam strid*. Större gemensamma operationer leds dock alltid av den operativa ledningsnivån.

Tidsfaktorn och ytan innebär också att markoperativ kontroll är beroende av att luftoperativ och sjöoperativ kontroll kan upprätthållas på ett sådant sätt att förmågan till markoperativ kontroll eller uthållighet inte påverkas. Markstridsförbandens förmåga att ta, försvara och kontrollera terräng är en förutsättning för gruppering, basering och insats av såväl egna markförband som sjö- och luftoperativa enheter.

2.3 Operationer i den maritima arenan

Den marina miljön kännetecknas av möjligheter till transporter, manövrering och dolt uppträdande, framför allt under ytan, så att militär närvaro kan utgöra ett konstant hot från flertalet riktningar. Den maritima arenan är viktig för förmågan till rörlighet och har ofta stor betydelse för förbandstransporter och logistik. Internationell rätt medger att örlogsfartyg får färdas fritt på internationellt vatten och fritt hav fram till andra länders territorialvattengräns, utan medgivande från andra staters regeringar. Detta ger de marina stridskrafterna en unik möjlighet till närvaro utan direkt engagemang i en väpnad konflikt.

Den maritima arenan omfattar alla havsytor och stridsrummet under havsytan och det stridsrum som återfinns i nära anslutning över havsytan. Den maritima arenan omfattar även kustzonen och skärgårdsmiljön. Det finns inga exakta gränser mellan arenorna utan dessa regleras med hänsyn till resurser och syften. Marinoperativ verksamhet omfattar alla förband, oavsett tillhörighet, då verksamhet genomförs som kan sammankopplas med marinoperativa mål inom ramen för en egen eller gemensam operation.

Syftet med marinoperativ verksamhet är att bestrida eller upprätta marinoperativ kontroll i hela eller delar av ett operationsområde. Marinoperativ kontroll syftar till att skapa förutsättningar för att uppnå den gemensamma operationens mål, exempelvis genom att skydda egna kommunikationslinjer. Marinoperativ kontroll är nådd då egna uppgifter kan lösas med hög säkerhet. Marinoperativ kontroll bestrids när motståndaren inte har handlingsfrihet att lösa sina uppgifter utan påverkan från våra stridskrafter.

För att uppnå marinoperativ kontroll erfordras militär närvaro över tid i området. När marinoperativ kontroll skall bestridas erfordras militär närvaro i vissa områden vid tillfällen som vi själva väljer. För att upprätthålla och bestrida marinoperativ kontroll krävs att luftoperativ kontroll upprätthålls eller bestrids vid viss tidpunkt eller i ett område. När marinoperativ kontroll skall upprätthållas erfordras markoperativ kontroll i basområden. Fullständig marinoperativ kontroll kan bara uppnås under mycket gynnsamma omständigheter, varför det i många fall räcker med att eftersträva erforderlig kontroll för att kunna nå uppsatta mål.

2.4 Operationer i luftarenan

Luftarenan omfattar stridsrummet ovanför land- och havsytan, inkluderat rymden. De främsta kännetecknen för luftarenan är möjligheten till snabb och flexibel rörlighet och god territoriell överblick. Luftoperativ verksamhet omfattar alla förband, oavsett tillhörighet, då verksamhet genomförs som kan sammankopplas med luftoperativa mål inom ramen för en egen eller gemensam operation.

Luftarenans karaktär medger att flygstridskrafterna på långa avstånd kan upptäcka föremål på marken, antingen visuellt eller med sensorer. Likaså kan föremål i luften upptäckas på långa avstånd. Luftarenan medger också att flygstridskrafter snabbt kan förflytta sig och därmed nå valfri punkt.

Syftet med operationer i luftarenan är att uppnå eller bestrida luftoperativ kontroll i ett område eller vid viss tidpunkt. Luftoperativ kontroll syftar till att skapa förutsättningar för mark- eller sjöoperativ kontroll, alternativt att uppnå mål för den gemensamma operationen. Luftoperativ kontroll kräver markoperativ kontroll vid basområden. Luftoperativ kontroll över havet nås när motståndarens resurser för luftoperativ kontroll, t.ex. jaktflyg och sjöstridskrafter, väsentligen är oskadliggjorda. Luftoperativ kontroll nås när en chef har handlingsfrihet att utan begränsningar avseende uthållighet lösa sina uppgifter utan att begränsas nämnvärt av motståndaren. Luftoperativ kontroll bestrids när motståndaren inte har handlingsfrihet att lösa sina uppgifter utan att begränsas av våra stridskrafter. För att uppnå luftoperativ kontroll måste delar av luftrummet kunna övervakas och vid behov kunna påverkas med bekämpningssystem.

2.5 Operationer i informationsarenan

Informationsoperationer som begrepp har tillkommit under senare tid. Viljan att påverka andra för att uppnå egna mål har funnits sedan urminnes tider. Genom att påverka information angriper man människans kognitiva processer som ligger till grund för situationsuppfattning och beslutsfattande. Den tekniska utvecklingen med ett snabbt och världsomfattande informationsutbyte har utvecklat begreppet informationsoperationer.

Informationsoperationer kan direkt påverka viljan hos motståndaren och förstärka effekten av den fysiska bekämpning som sker i mark-, sjö- och luftarenan. Olika förmågor inom informationsarenan utnyttjas generellt i olika syften. Psykologiska operationer syftar främst till att påverka motståndarens förband, personal och hemmaopinion. Denna påverkan sker genom utnyttjande av särskilda resurser och förband. Vilseledning, fysisk bekämpning och elektronisk krigföring syftar främst till att påverka lednings- och informationssystem och därigenom beslutsfattare. Denna påverkan kan ske med mark-, sjö- och luftstridskrafter. Informationstjänst syftar främst till att informera egna förband och hemmaopinion genom massmedia.

På samma sätt som för övriga operationer, är det övergripande målet att påverka människans vilja till kamp. Utgångspunkten för denna påverkan är informationsarenan. Det som särskiljer informationsoperationen från operationer i övriga arenor är att den inte i första hand syftar till förändring av den fysiska världen. Kontroll av eget informations- och ledningssystem kännetecknas av att chefen har handlingsfrihet att utan större begränsningar och med erforderlig uthållighet lösa sina uppgifter utan större påverkan från motståndaren.

Kontroll av informationsarenan är en förutsättning för att mark-, luft- och maritima stridskrafter ska kunna leda, inhämta och leverera information samt erhålla verkan med egna system. Verkanssystem inom informationsarenan kan enskilt eller i samverkan med system från övriga arenor påverka motståndaren förmåga inom samtliga arenor.

3. Slutsatser rörande förmågan till väpnad strid och kravet på förmågebredd

Förmåga till väpnad strid ställer krav på att samtliga grundläggande förmågor finns. Förmågor och delförmågor realiseras med olika typer av förband och system. Målet med den väpnade striden säkerställs genom att effekt kan levereras samordnat från flera typer av förband och system och från flera arenor. Ju större redundans i form av överlappande system desto större säkerhet ges i att syftet med den väpnade striden kan uppnås. Saknas grundläggande förmåga inom någon arena öppnar detta för kritiska sårbarheter som motparten kan utnyttja. Förmågorna kan upprätthållas av en ensam aktör som tillhandahåller samtliga förmågor, eller av flera aktörer som tillsammans bidrar med förmågor så att hela förmågebreden uppnås.